

Inventering av trollsländor i 10 mindre våtmarker Nynäs 2023

Innehåll

Bakgrund	3
Metodik	3
Genomförande	4
Presentation av ingående våtmarker	5
10 – Bråfallsvretens våtmark.....	5
25 – Vargkärret.....	5
27 – Kvarnkärret	6
40 – Beckkärret.....	6
47 – Vretadalen	7
69 – Ekkärret	7
90 – Vretstugan	8
95 – Koverviken	9
102 – Brevik norra	9
119 – Skälsnäs	10
Övrig rapportering.....	10
Resultat.....	11
Glansflicksländor	11
Kraftig smaragdflickslända	11
Pudrad smaragdflickslända	11
Mindre smaragdflickslända	12
Jungfrusländor.....	12
Blå jungfruslända.....	12
Dammflicksländor.....	12
Spjutflickslända.....	13
Ljus lyrflickslända.....	13
Mörk lyrflickslända	13
Sjöflickslända	14
Större rödögonflickslända*	14
Mindre rödögonflickslända	14
Större kustflickslända	15

Röd flickslända.....	15
Mosaiksländor	16
Blågrön mosaikslända.....	16
Brun mosaikslända	16
Höstmosaikslända	17
Blå kejsartrollslända	17
Mindre kejsartrollslända	18
Skimmertrollsländor.....	19
Guldtrollslända	19
Metalltrollslända	19
Segeltrollsländor.....	20
Pudrad kärrtrollslända*	20
Citronfläckad kärrtrollslända.....	20
Nordisk kärrtrollslända.....	21
Bred trollslända	21
Fyrfläckad trollslända	22
Större sjötrollslända	22
Mindre sjötrollslända*	23
Svart ängstrollslända	23
Gulfläckad ängstrollslända	24
Blodröd ängstrollslända.....	24
Större ängstrollslända	24
Tegelröd ängstrollslända	25
Sammanfattning.....	25
Bilagor.....	26
A - Karta över våtmarker ingående i inventeringen	26
B – Förteckning över noterade arter av trollsländor per lokal.....	27

Bakgrund

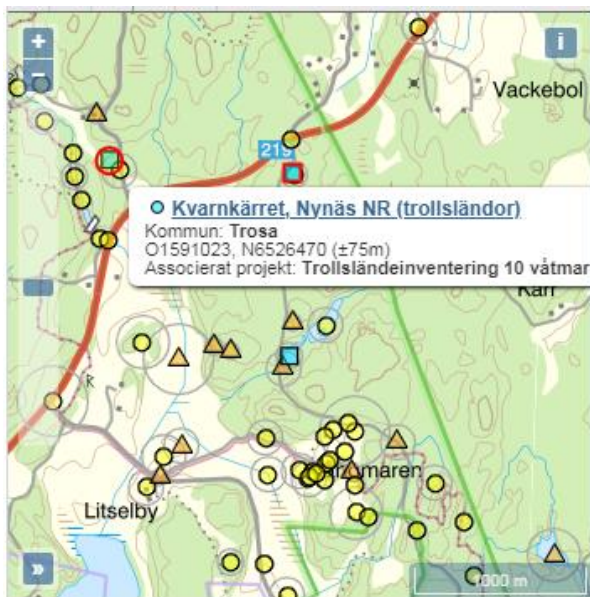
Efter anläggandet av mindre våtmarker på Nynäs marker inom Trosa och Nyköpings kommuner uttrycktes ett önskemål om genomförande av en inventering av trollsländor under 2023 för att få en uppfattning om etablerandet av denna vattenbundna organismgrupp.

Metodik

Skötselansvarig valde ut tio lämpliga våtmarker för inventeringen. Dessa ligger väl spridda inom Nynäs och är genomgående lättillgängliga. Förteckning av dessa tio våtmarker finner man i nedan bilaga A.

Beslut togs om att göra ett besök per lokal under dels försommar (juni) och dels sensommar (augusti). Detta för att täcka olika arters flygtider på bästa vis samtidigt som tidsåtgången (kostnaden) hölls nere. För att kunna inventera trollsländor effektivt krävs sol och värme varför endast sådana dagar valdes och primärt tiden 10-15. Besöken per lokal varade 1-2 timmar och håv, kamera samt kikare användes för att säkerställa av art. Ingen insamling skedde utan infångade trollsländor släpptes oskadda omedelbart efter artbestämning.

Samtliga fynd rapporteras löpande i Artportalen (AP) och då under ett särskilt projekt kallat "Trollsländeinventering 10 våtmarker inom Nynäs NR 2023". Detta för att senare enkelt kunna söka rätt på denna information för eventuella analyser och jämförelser med framtida studier.

Ovan ser man hur det kan se ut i Artportalen med Kvarnkärret som exempel. Blåa fyrkanter indikerar platser som ingår i inventeringen och som i Artportalen ligger under projektet "Trollsländeinventering 10 våtmarker inom Nynäs NR 2023".

Genomförande

Tärnans fågelförening har på uppdrag av beställaren, i detta fall Region Sörmland/Stephan Gäfvert, åtagit sig att genomföra denna inventering av trollsländor vid de utvalda våtmarkerna. Det sker genom ett besök per plats under dels juni och dels augusti så som beskrivs ovan under "Metodik". Kartan enligt Bilaga A nedan har använts för att orientera sig.

Utkomsten av inventeringen redovisas nedan under "Resultat". Inrapporteringen i Artportalen görs senast 30 september 2023. En beskrivande text om besöken vid de nyanlagda våtmarkerna har utlovats för överlämning till naturreservatsförvaltaren. Detta dokument med rubriken "Inventering av trollsländor i 10 mindre våtmarker Nynäs 2023" är denna beskrivande text.

Presentation av ingående våtmarker

Nedan beskrivs vilka våtmarker som ingick i inventeringen. För att se var dessa ligger geografiskt se bilaga A.

10 – Bråfallsvretens våtmark

Inventerad 2023-06-13, 2023-06-28 och 2023-08-22

17 arter trollslända noterade.

En förhållandevis stor våtmark i skoglig miljö, men med öppna partier främst i nordväst. Grunda lermader i nordväst som blottades till och från beroende på nederbörd.

25 – Vargkärret

Inventerad 2023-06-13, och 2023-08-22

Nio arter trollslända noterade.

Liten våtmark i urglesad skogsmark. Träd kvar centralt i kärret och en del stammar och grenar liggande i vattnet. Vallarna i söder intill grusväg särskilt populära bland trollsländorna.

27 - Kvarnkärret

Inventerad 2023-06-13 och 2023-08-11

Elva arter trollslända noterade.

Liten våtmark i blandskog med en hel del löv. Mycket skog kvarstående både runt och i kärret.

40 - Beckkärret

Inventerad 2023-06-16 och 2023-08-05

Tolv arter trollslända noterade.

Våtmark i skoglig miljö, men där den mesta skogen runt om är fälld. En del träd glest kvarstående intill kärret.

47 – Vretadalen

Inventerad 2023-06-16, 2023-08-05 och 2023-08-16

16 arter trollslända noterade.

En förhållandevis stor våtmark i skoglig miljö med vissa öppna partier ner mot vägen i sydväst. En del kvarstående träd i kärret och en del stammar och grenar liggande i vattnet. En vall skiljer nedre och övre delen åt och i kanten av den övre dammen finns en del flytvegetation som är populär bland flicksländor. Det är här som en av få platser för mindre rödögonflickslända i Sörmland finns. I västra kanten av nedre dammen har variationen i vattenstånd frilagt lite lermader mellan starttuvorna.

69 – Ekkärret

Inventerad 2023-06-15 och 2023-08-16

18 arter trollslända noterade.

I den öppna ängsliknande delen var det relativt få trollsländor under juni. Något fler i augusti, och då bl.a. mindre kejsartrollslända.

I den "skogliga" delen av våtmarken uppträdde bl.a. kärrtrollsländorna citronfläckad och nordisk. Dessa uppskattade de döda granar som låg i vattnet och utgjorda utmärkta utkiksposter.

Denna våtmark är uppdelad i tre delar. Närmast vägen i sydväst en dammliknande del med ett mindre dike med rinnande vatten. Innanför denna en skoglig del med blandskog runt om och döda träd både stående i kanten och liggande i vattnet. Slutligen finns en grunt översvämmad hagmark. Variationen i habitat bidrar säkerligen till den långa artlistan. Detta blev den artrikaste våtmarken under inventeringen.

90 – Vretstugan

Inventerad 2023-06-15 och 2023-08-14

Tolv arter trollslända noterade.

En liten våtmark med skog i bakkant och öppnare terräng i främre delen vid dammvallen. Döda träd stående och liggande i vattnet.

95 – Koverviken

Inventerad 2023-06-15 och 2023-08-14

14 arter trollslända noterade.

Denna våtmark skiljer sig något från övriga då den ligger alldeles intill Östersjön. En liten bäck förbinder våtmarken med havet. Ena sidan av våtmarken gränsar mot ganska tät skog och den andra mot öppna ängsmarker. En del döda träd och levande buskar finns i våtmarken liksom en liten ö.

102 – Brevik norra

Inventerad 2023-06-15 och 2023-08-14

14 arter trollslända noterade.

En rektangulär våtmark som på ena sidan gränsar till lövdominerad skog och på övriga tre sidor har betesmark som håller kor. Därför är kanten på dessa tre sidor betad och trampad vilket gynnar vissa trollsländor, exempelvis bred trollslända. I våtmarken finns ett par anlagda mindre öar.

119 – Skälsnäs

Inventerad 2023-06-16 och 2023-08-17

Elva arter trollslända noterade.

Liten våtmark i urglesad skogsmark. Träd kvar centralt i kärret och en del stammar och grenar liggande i vattnet.

Övrig rapportering

Utöver den riktade inventeringen har det inkommit rapporter om trollsländor inom Nynäs till Artportalen under 2023 som kan vara intressanta. Inte minst då några av dessa handlar om arter listade i EU:s art- och habitatdirektiv Natura2000. Framförallt handlar det om arter som inom Nynäs tycks föredra näringsfattiga miljöer. Det kan även handla om arter som kräver utvecklad flytbladsvegetation så i dessa fall kan man kanske förvänta sig en etablering även i vissa anlagda våtmarker framöver vartefter sådan vegetation utvecklas.

De arter som rapporterats inom Nynäs (men utom den riktade inventeringen) under 2023 är: Större rödögonflickslända (*erythromma najas*), pudrad kärrtrollslända (*leucorrhinia albifrons*) samt mindre sjötrollslända (*orthetrum coerulescens*).

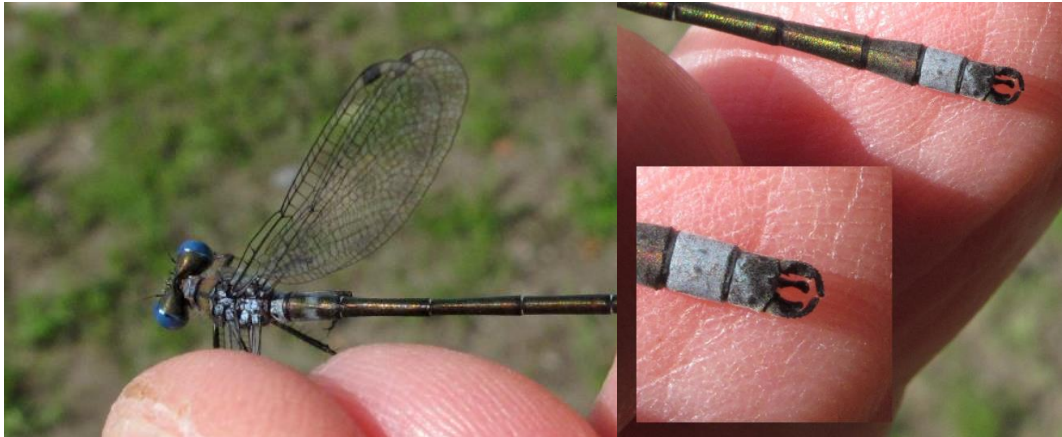
Dessa tre arter har noterats vid någon av de två näringsfattiga sjöarna Björken och/eller Gisesjön.

Resultat

För detaljer kring antal och aktivitet vänligen se Artportalen. Arter som noterats inom Nynäs under 2023, men inte under själva inventeringen har markerats med stjärna (*). Samtliga bilder nedan är tagna av ansvarig rapportförfattare under denna inventering. Fler kan finnas i Artportalen.

Glansflicksländor

Kraftig smaragdflickslända

En svårinventerad art då den enkelt kan missas bland alla pudrade smaragdflicksländor som uppehåller sig allmänt på samtliga lokaler. Många smaragdflicksländor har håvats eller fotats och endast ett exemplar av kraftig dito har noterats varför man kan dra slutsatsen att den är sparsam inom Nynäs.

Pudrad smaragdflickslända

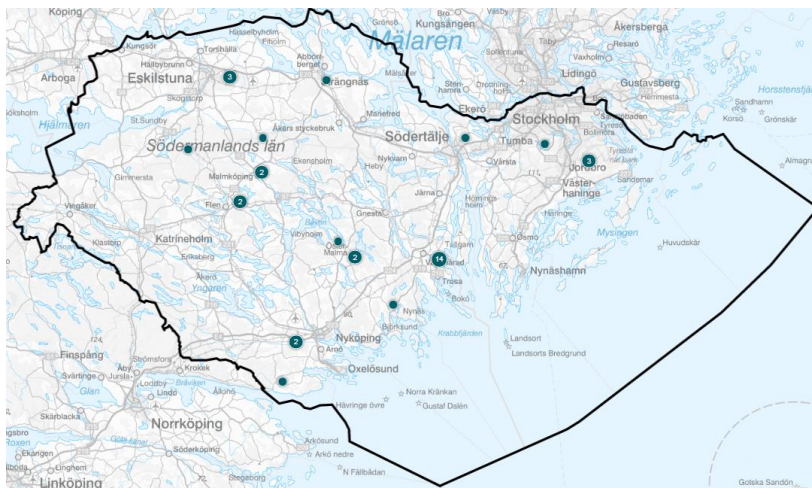
Allmän och välspredd. Noterad vid samtliga tio våtmarker.

Mindre smaragdflickslända

Svårfunnen art då den dels flyger sent och dels gärna håller sig dold i vegetationen. Den är dessutom sparsam i Sörmland. Under inventeringen noterad med ett exemplar på en lokal (Bråfallsvreten).

Fyndbilden för mindre smaragdflickslända i Sörmland t.o.m. augusti 2023.

Jungfrusländor

Blå jungfruslända

Jungfrusländorna håller normalt till vid rinnande vatten så ingen av de inventerade våtmarkerna är särskilt lämplig för arten. De två fynd som gjordes rör säkerligen individer under rörelse till eller från lämpligare habitat.

Dammflicksländor

Små trollsländor som oftast är tecknade i svart och ljusblått. Bland dessa finns flera mer sparsamma arter som inte noterades under inventeringen, men som skulle kunna finnas i området. Framtiden får utvisa om även dessa finns inom Nynäs. Flera av arterna är mycket snarlika varför noggranna studier med kikare, kamera och/eller håv kan behövas. Det finns stor risk för att enstaka exemplar av mer udda arter "försvinner" i mängden av vanliga flicksländor.

Spjutflickslända

Tämligen allmän art som noterats vid åtta av tio våtmarker. Dock aldrig i höga antal.

Ljus lyrflickslända

Pågående äggläggning. Högra bilden illustrerar hur det kan se ut vid större ansamlingar av äggläggande par.

Den vanligaste flicksländan under inventeringen och i antal även den allmännaste totalt sett. Inte minst berodde detta på massupträdande vid Vretadalen i juni där bl.a. 250 äggläggande par noterades. Noterad i relativt höga antal vid samtliga våtmarker.

Mörk lyrflickslända

Till skillnad från sin ljusa kusin lyste den mörka med sin frånvaro. Den är annars inte helt ovanlig i Sörmland och med en viss övervikt på kustnära lokaler. Endast ett exemplar på en lokal under inventeringen trots många håvade flicksländor.

Sjöflickslända

Något udda uppträdande då den endast noterats på två lokaler. Ej ovanlig dock vid Vretadalen, och även noterad i relativt goda antal utom inventeringen vid den näringsfattiga Gisesjöns södra strand. Tycks alltså vara tämligen lokal i sitt uppträdande och inte så allmänt spridd.

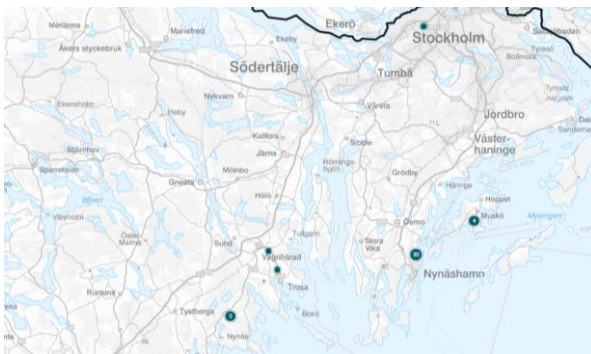
Större rödögonflickslända*

Noterad inom Nynäs 2023, men ej sedd under inventeringen utan endast vid de näringsfattiga sjöarna Björken och Gisesjön. Borde kunna uppträda vid något eller några viltvatten om bara förutsättningarna med väl utvecklad flytvegetation finns uppfyllda.

Mindre rödögonflickslända

En raritet i Sörmland som noterades vid Vretadalen redan 2022 och som fanns vid den lokalen även nu under inventeringen 2023. Uppehåller sig intill vallen mellan den nedre och övre delen av våtmarken, och då på/vid flytvegetationen i den övre delens sydvästra kant. Tillsammans med Trosa och Vagnhärads våtmarker är detta enda lokalen för arten i Sörmlands län.

Samtliga fynd av mindre rödögonflickslända i landskapet Sörmland t.o.m. augusti 2023.

Större kustflickslända

Fåtalig och endast noterad i tre av de sydligaste våtmarkerna, dvs de som ligger närmast Östersjön. Arten har en sydostlig tyngdpunkt i fynden i Sörmland med en dragning mot kustlinjen.

Röd flickslända

Sparsam och noterad med enstaka exemplar vid fyra våtmarker. Klen rapportering av arten från södra delarna av Sörmland, men det kanske mer visar utbredningen av trollsländeskådare än av röd flickslända.

Mosaiksländor

Kraftfulla trollsländor som ofta ses patrullera sitt revir och mer sällan ses sitta still. En del arter särskiljs enkelt i fält medan andra kräver noggrannare studier via foto eller fångst. De kan dock vara svårfångade där de flyger snabbt en bit ut över vattnet. Man kan få chans till detaljstudier vid äggläggning.

Blågrön mosaikslända

Någorlunda välspredd och noterad vid fem av de inventerade våtmarkerna. Uppträder med enstaka exemplar och håller tydliga revir. Tycks uppskatta den typ av våtmarker som iordningställs inom Nynäs.

Brun mosaikslända

Den allmännaste av mosaiktrollsländorna och enkel att artbestämma i fält med sin storlek och bruna teckning på kroppen med rosttonade vingar. Noterad vid sju våtmarker och inte sällan vid äggläggning.

Höstmosaikslända

Noterad med ett exemplar vardera vid två våtmarker. Annars tämligen välspredd i landskapet om dock sällan i högre antal.

Blå kejsartrollslända

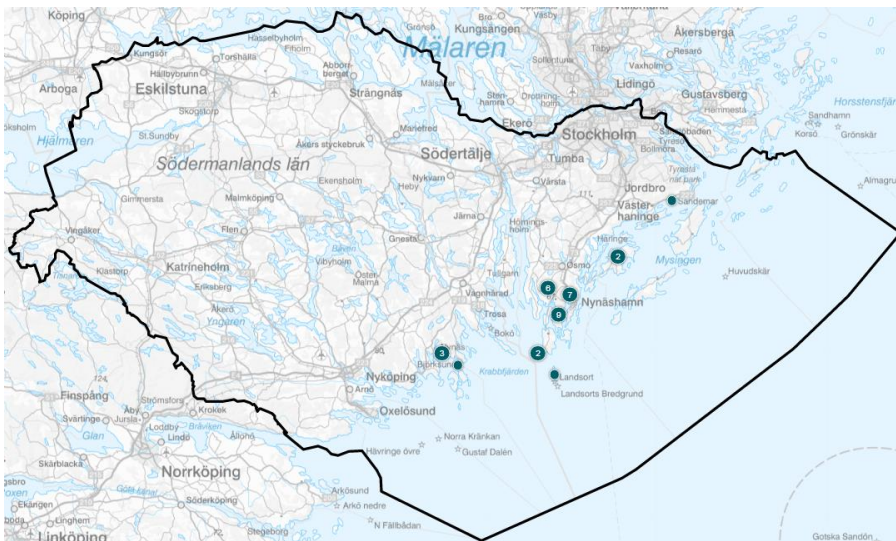
En art stadd i expansion norrut. Det första fyndet för Sverige gjordes 2002 på Gotland och de första fynden i Sörmland gjordes under 2016. Därefter har arten stadigt ökat och under denna inventering har arten noterats vid nio våtmarker med minst 14 individer.

Mindre kejsartrollslända

Inventeringens stora överraskning. Precis som sin kusin blå kejsartrollslända är den mindre stadd i expansion, men ligger steget efter. Första svenska fynden gjordes 2010 i Småland och på Öland. Det första fyndet i landskapet Sörmland gjordes 2019 och i Sörmlands län så sent som juni 2023. Det sistnämnda på Sävö som bara ligger ett stenkast från de tre våtmarker där arten noterades under denna inventering (Ekkärret, Koverviken och Brevik norra).

Samtliga fynd av mindre kejsartrollslända i landskapet Sörmland t.o.m. augusti 2023.

Skimmertrollsländor

Dessa vackra metallglänsande trollsländor kan vara svåra att skilja och kräver detaljstudier, ofta av ansiktsteckning och ribbornas utformning i vingen. Det innebär att fångst eller bra fotografier i regel krävs för säker artbestämning. Precis som mosaiksländor så patrullerar skimmersländor ihärdigt och kan därför vara svåra att fånga på bild eller med håv. Risken finns alltså att de blir underrepresenterade i en tidspressad inventering.

Guldtrollslända

En individ håvades vid Bråfallsvreten. Arten är annars välspredd i Sörmland och lär finnas väl etablerad även inom Nynäs. Något som indikeras av tidigare rapportering från andra inventeringar i området (SLU, Sveriges vattnekologer).

Metalltrollslända

En individ vardera vid tre våtmarker. Annars kan man upprepa kommentaren för guldtrollslända.

Segeltrollsländor

En grupp trollsländor som innehåller såväl tidigflygande som senflygande arter. Generellt för dessa kan sägas att de håller revir och gillar att spana från strategiska poster. Det gör dem lättare att inventera än exempelvis mosaik- eller skimmersländor.

Pudrad kärrtrollslända*

Noterad inom Nynäs 2023, men ej sedd under inventeringen utan endast vid den näringsfattiga sjön Gisesjön. Det är oklart om denna art gynnas av den typ av våtmarker som nu anläggs på Nynäs då den föredrar näringsfattigt klart rent vatten med välutvecklad flytbladsvegetation.

Citronfläckad kärrtrollslända

Ett glädjeämne under inventeringen då denna art finns med i EU:s art- och habitatdirektiv Natura2000, och noterades vid inte mindre än fem våtmarker. Arten har minskat kraftigt i Västeuropa under slutet av 1900-talet vilket är förklaringen till att den ingår i habitatdirektivet. En viss stabilisering har noterats på kontinenten och i Sverige noteras en svag ökning.

Nordisk kärrtrollslända

Kusin till den citronfläckade och noterad på fyra av de fem lokaler som hyser den citronfläckade.

Bred trollslända

Hane till vänster och hona till höger.

En opportunist som vill ha blottlagd jord och försvinner om våtmarken växer igen med för mycket vegetation. Nyanlagda våtmarker med bara jordvallar passar alltså utmärkt och arten noterades också vid sju av lokalerna inom inventeringen. Allra populärast var Brevik norra där ca 30 individer räknades i mitten av juni. Just den lokalen kan passa arten väl då stor del av strandzonen betas av kor som alltså kan förväntas bibehålla en viss mängd bar jord genom sitt tramp.

Fyrfläckad trollslända

Under juni månad den allmännaste trollsländan jämte ljus lyrflickslända. Noterad vid samtliga tio våtmarker och då i antal om 30-150 individer.

Större sjötrollslända

Enstaka individer noterade vid fem våtmarker. Inte sällan bit från vattnet.

Mindre sjötrollslända*

Noterad inom Nynäs 2023, men ej sedd under inventeringen utan endast vid den näringsfattiga sjön Gisesjön. Föredrar annars rena rinnande vattendrag i skogsmiljö så det är tveksamt om arten etablerar sig vid de våtmarker som anläggs inom Nynäs.

Svart ängstrollslända

En tämligen allmän art som noterats vid sex våtmarker.

Gulfläckad ängstrollslända

Denna art har lite speciella krav på miljön och föredrar breda översämningszoner kring näringsrika slättsjöar. Den gynnas av grunda och hävdade översämningsmarker. Enda individen som noterades under inventeringen höll till i sydvästra delen av Vretadalen där det fanns blottlagd jord mellan starttuvor. Måhända kan Brevik norra framöver bli ett lämpligt habitat för arten.

Blodröd ängstrollslända

Allmän och välspredd. Noterad vid samtliga tio våtmarker. Inte sällan både vid vattnet och en bit därifrån, exempelvis utmed grusvägar.

Större ängstrollslända

Svår att skilja från tegelröd ängstrollslända varför det finns en risk för underskattning. Man behöver som regel bra bilder av huvudet/ansiktet eller håva in djuret för säker artbestämning. Åtskilliga tegelröda skärskådades, men endast fyra individer från tre våtmarker av den större arten noterades.

Tegelröd ängstrollslända

Allmän och välspridd. Noterad vid samtliga tio våtmarker. Inte sällan både vid vattnet och en bit därifrån, exempelvis utmed grusvägar.

Sammanfattning

En riktad inventering efter trollsländor har under sommaren 2023 genomförts vid tio utvalda relativt nyanlagda våtmarker på Nynäs marker i Sörmland. Under denna inventering noterades 28 arter. Dessutom noterades ytterligare tre arter trollslända inom Nynäs under 2023, men utom inventeringen. Summerar man antalet rapporterade individer trollsländor från samtliga besök landar det på drygt 2600. Detaljerade uppgifter om samtliga besök finns i Artportalen under projektet "Trollsländeinventering 10 våtmarker inom Nynäs NR 2023".

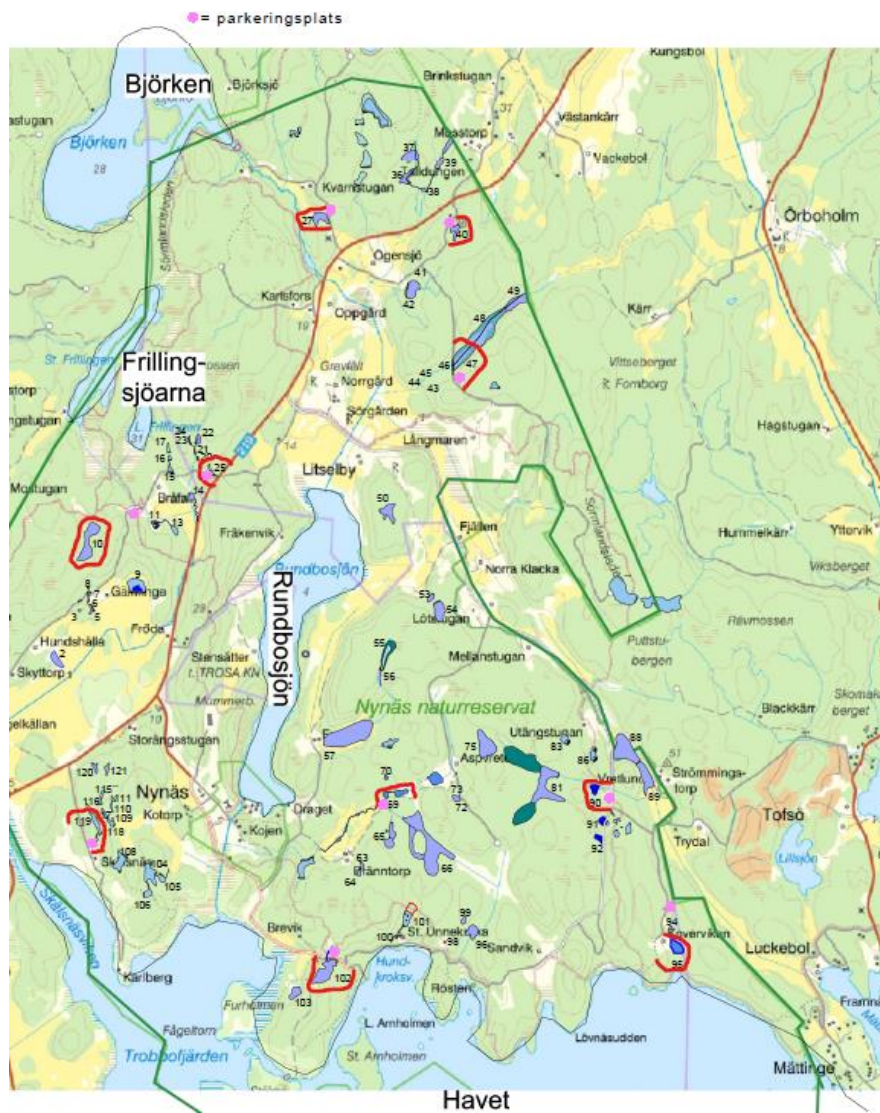
Rapportförfattare

Göran Andersson
Skogsstigen 3, 61991 Trosa
073-6262954
goranxandersson@gmail.com

Bilagor

A - Karta över våtmarker ingående i inventeringen

Nedan kartor har utgjort underlag för inventeringen.

- 10 Bråfallsvretens våtmark
- 25 Vargkärret
- 27 Kvarnkärret
- 40 Beckkärret
- 47 Vretadalen
- 69 Ekkärret
- 90 Vretstugan
- 95 Koverviken
- 102 Brevik norra
- 119 Skälsnäs

B – Förteckning över noterade arter av trollsländor per lokal

Arter listade i EU:s art- och habitatdirektiv Natura2000 i fet stil.

Art		Våtmark										Noterad under invent.	
		10 Bråtafallsureten	25 Vargkärret	27 Kvarnkärret	40 Beckkärret	47 Vretadalen	69 Ekkärret	90 Vretstugan	95 Koverviken	102 Brevik norra	119 Skälsnäs		
Kraftig smaragdflickslända	<i>Lestes dryas</i>			x									1
Pudrad smaragdflickslända	<i>Lestes sponsa</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	10
Mindre smaragdflickslända	<i>Lestes virens</i>	x											1
Blå jungfruslända	<i>Calopteryx virgo</i>				x							x	2
Spjutflickslända	<i>Coenagrion hastulatum</i>	x		x	x	x	x	x	x	x		x	8
Ljus lyrflickslända	<i>Coenagrion puella</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	10
Mörk lyrflickslända	<i>Coenagrion pulchellum</i>	x											1
Sjöflickslända	<i>Enallagma cyathigerum</i>					x						x	2
Mindre rödögonflickslända	<i>Erythromma viridulum</i>					x							1
Större kustflickslända	<i>Ischnura elegans</i>						x		x	x			3
Röd flickslända	<i>Pyrrhosoma nymphula</i>				x		x				x	x	4
Blågrön mosaikslända	<i>Aeshna cyanea</i>		x	x				x		x	x		5
Brun mosaikslända	<i>Aeshna grandis</i>	x	x			x	x	x	x			x	7
Höstmosaikslända	<i>Aeshna mixta</i>						x	x					2
Blå kejsartrollslända	<i>Anax imperator</i>	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	9
Mindre kejsartrollslända	<i>Anax parthenope</i>						x		x	x			3
Guldtrollslända	<i>Cordulia aenea</i>	x											1
Metaltrollslända	<i>Somatochlora metallica</i>					x		x	x				3
Citronfläckad kärrtrollslända	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	x			x	x	x					x	5
Nordisk kärrtrollslända	<i>Leucorrhinia rubicunda</i>	x			x	x	x						4
Bred trollslända	<i>Libellula depressa</i>	x	x	x		x	x		x	x			7
Fyrfläckad trollslända	<i>Libellula quadrimaculata</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	10
Större sjötrollslända	<i>Orthetrum cancellatum</i>	x					x	x	x	x			5
Svart ängstrollslända	<i>Sympetrum danae</i>	x	x	x	x		x	x					6
Gulfläckad ängstrollslända	<i>Sympetrum flaveolum</i>					x							1
Blodröd ängstrollslända	<i>Sympetrum sanguineum</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	10
Större ängstrollslända	<i>Sympetrum striolatum</i>	x				x					x		3
Tegelröd ängstrollslända	<i>Sympetrum vulgatum</i>	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	10
		17	9	11	12	16	18	12	14	14	11		28